

nižšieho stupňa. Jeho viditeľným dôsledkom sa stáva sprístupnenie vzdelania najmä širším vrstvám mestského obyvateľstva a vytvorenie podmienok na šírenie literatúry, umenia a kultúry v meštianskom prostredí. Školy, ktoré boli v tomto období katolícke alebo protestantské, charakterizoval výrazný konfesionalizmus. K náboženskému školstvu patrilo aj upevňovanie pravej viery a jedným z jeho prostriedkov bola aj latinská školská dráma.

Zo Slovenska máme správy o divadelných predstaveniach, ktoré sa hrali najmä vo väčších mestách s nemeckým meštianstvom: v Bardejove, Prešove, Kremnici, Banskej Štiavnici, Banskej Bystrici. Na začiatku tradície dramatických hier v latinčine pokračujúcej na evanjelických školách aj v 17. storočí pravdepodobne stáli študenti z týchto miest, ktorí sa po návrate so štúdií vo Wittenbergu sami začali venovať pedagogickej činnosti a ovplyvnení protestantskými cirkevnými reformátormi Filipom Melanchtonom a Martinom Lutherom pochopili a podporovali význam školského divadla pri vyučovaní latinčiny. Bohužiaľ, z tohto obdobia nemáme prakticky žiadne zachované texty, z literatúry vieme iba o po nemecky písanej školskej dráme *Historia von Susanna in Tragoedien weise gestellet zu Übung der Jugend zu Bartfeld in Ungern* vydané v roku 1559 vo Wittenbergu. Jej autorom je slovenský humanistický spisovateľ, teológ a rektor bardejovskej mestskej školy Leonard Stöckel (* 1510, Bardejov – † 7. jún 1560, Bardejov).¹

K evanjelickým latinským školským hrám sa postupne pridali aj jezuitské hry. Na Slovensku sa oba druhy neskôr hrali prakticky vo všetkých mestách: v Trnave, Skalici, Kláštore pod Znievom, Humennom, Bratislave, Komárne, Trenčíne, Košiciach, Spišskej Kapitule, Levoči, Banskej Bystrici, Banskej Štiavnici, Rožňave, Prešove, Pezinku, Liptovskom Mikuláši, Necpaloch, Kežmarku. Jezuitské divadlo malo v divadelnom vývine významný zástoj najmä v období baroka a klasicizmu (17. a 18. storočie). Kvantitatívne bolo neobyčajne rozšírené a zachovalo sa o ňom aj veľké množstvo údajov.² Podobne ako divadlo na vtedajších protestantských školách aj jezuitské a neskôr piaristické divadlo čerpalo námety z Biblie, z histórie, zo života svätcov a mučeníkov, ale aj z vtedajšej súčasnosti.³

I keď pôvodne boli tieto hry vyhradené pre školu i školský priestor, predsa neskôr boli rovnako ako duchovné hry prenesené do otvoreného priestoru a hrali sa

¹ O exemplároch tejto hry informuje elektronický katalóg Staatsbibliothek v Berlíne [Online], dostupné na internete: <<http://stabikat.de/DB=1/SET=1/TTL=1/CLK?IKT=1&TRM=sto%CC%88ckelius,leonhartus>> [cit. 7. 10. 2016], resp. Biblioteki Jagiellońskiej [Online], dostupné na internete: <<https://chamo.bj.uj.edu.pl/uj/lib/item?id=chamo:1448221&theme=system>> [cit. 7. 10. 2016].

² KOVÁCS, Ester. Charintus a Catharina. Česky psané jezuitské divadelné programy v Uhrách. In SOLÁRIKOVÁ, Miroslava. Kniha. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Martin: Slovenská národná knižnica, 2015, s. 152-153; KILIÁN, István. Neue Daten über die Schauspielpraxis der Jesuiten in Bratislava. In KAČIC, Ladislav – ZAVARSKÝ, Svorad. Aurora Musas nutrit. Die Jesuiten und die Kultur Mitteleuropas im 16. – 18. Jahrhundert. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Teologická fakulta Trnavskej univerzity, 2008, s. 145-154.

³ KRUCOVČIN, Igor. Encyklopédia poznania. [Online.] Dostupné na internete: <<https://encyklopediapoznania.sk/clanok/2861/historia-divadla-na-slovensku-v-rokoch?pdf=true>> [cit. 18. 8. 2016]; KILIÁN, István. Das Schultheater der Piaristen in heutigen Slowakei im 17. – 18. Jahrhundert. In KAČIC, Ladislav. Piaristen und Schulwesen, Wissenschaft, Kunst in Mitteleuropa im 17. – 19. Jahrhundert. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV – Slovenský komitét slavistov, 2012, s. 71-83.

na námestí alebo na radnici. Predvádzanie takýchto hier bolo nákladnejšie, takže im musel magistrát venovať viac pozornosti a vyzbierať na ne peniaze. Vo svojej humanistickej forme sa rozšírili na mestské divadlo. Rovnako ako v duchovných hrách si v nich získaval národný jazyk viac a viac priestoru, avšak v oblasti divadelnej praxe možno zatiaľ hovoriť len o existencii nemeckej a maďarskej jazykovej hegemonie.⁴ Vnútorne pedagogické záujmy školy ustupovali pred úlohou zabávať široké a pravdepodobne aj platiace publikum. V závislosti od tohto vývoja boli žiaci vymenení za hercov a laici za umelcov z povolania. Prológ a argument sa čítali v národnom jazyku, resp. za latinským vstupom často nasledoval vstup v národnom jazyku.

Prax postupného zavádzania národných jazykov aj do oblasti praktického divadelníctva zrejme ovplyvnila i niektorých vzdelancov slovenského pôvodu trvalo účinkujúcich v Čechách a na Morave. Najmä Pavel Kyrmezer a Juraj Tesák Mošovský si uvedomovali význam školského a duchovného divadla v národnom jazyku, ako aj možnosti jeho širšieho pôsobenia. Písali preto hry, ktoré síce vznikali v českom prostredí, ale pri ich vzniku zaiste spolupôsobili aj reminiscencie na život a reálie ich slovenskej domoviny.⁵

Obdobie pôsobenia spomenutých slovenských rodákov v Čechách a na Morave je zároveň obdobím, v ktorom aj tu vrcholí rozvoj humanistického divadla. Aj keď meštianstvo po neúspešnom odboji roku 1547 stratilo svoju politickú moc, vedúce postavenie v kultúre si ešte udržalo. Meštiansku kultúru reprezentovala humanistická dráma, ktorej súčasťou bola aj latinská školská dráma. V Čechách bola Praha ako sídlo univerzity prvým miestom, kde sa hrali latinské školské hry. Divadelné predstavenia tu organizoval popredný člen humanistického krúžku Jana Hodějovského z Hodějova majster Matouš Kolín z Chotěřiny (Collinus), ktorý bol Melanchtonov žiak. Po ňom organizoval latinské divadelné predstavenia na pražskej univerzite Šebastián Měděný (Sebastianus Aerichalcus), ktorý vydal tlačou obsahy dvoch Terentiových divadelných hier so svojím výkladom a poznámkami.⁶ V prvej i druhej polovici 16. storočia sa divadlo naďalej rozvíjalo prevažne na akademickej pôde. Popri pražskej univerzite, ktorá si zachovávala ako javiskovú reč latinčinu, nacvičovali divadelné hry a predstavenia aj rektori a učitelia viacerých partikulárnych škôl so svojimi žiakmi, raz po latinsky, inokedy po česky. Vzrástol počet miest, o ktorých sú bezpečné správy, že sa v nich hralo divadlo. Okrem Prahy to bola Kutná Hora, Kolín, Pardubice, Jindřichův Hradec, Soběslav, Třeboň, Prachatice, Plzeň, Louny, Litoměřice, Mělník, Nové Město nad Metují, Uherský Brod a pravdepodobne aj obce s významnými školami, na ktorých pôsobili autori zachovaných dramatických textov, ako napr. Strážnica, Klatovy alebo Slaný.⁷

⁴ KRUCOVČIN, ref. 3.

⁵ KRUCOVČIN, ref. 3.

⁶ MACHKOVÁ, Eva. Úvod do studia dramatické výchovy. Praha: IPOS, 1998, s. 58; PAVLOVSKÁ, Marie – KROČA, David. Dramatická výchova a divadlo. Brno: CERM, 1999, s. 37.

⁷ CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, Milena. Humanistické divadlo ve službách školské výchovy. In ČERNÝ, František (hl. red.). Dějiny českého divadla I. Od počátků do sklonku 18. století. Praha: Academia, 1968, s. 102-103.

V 16. storočí, keď bolo v našich krajinách školstvo pomerne výrazne diferencované na katolícke a protestantské, sa, prirodzene, aj školy prikláňali ku konfesionálnemu zápasu, a jedným z jeho prostriedkov bola aj latinská školská dráma, ktorá v Európe zažívala obdobie rozkvetu – a takto sa stávala úžitkovou literatúrou.⁸ Veľa škôl používalo hry, ktoré boli napísané priamo pre potreby konkrétnej školy. Bežnou súčasťou vyučovania bolo čítanie klasikov, výber a výklad citátov z ich diel, vo vyšších ročníkoch pokusy o tvorbu poézie, prózy i o deklamáciu, čo sa využívalo aj pri školských divadelných predstaveniach.⁹ Štúdium a recitovanie antických hier v školách zaviedli talianski humanisti, ktorí boli takpovediac ich znovuobjavitelmi. Pôvodné latinské školské drámy aj hry v národných jazykoch začali v tom čase vznikať podľa vzoru antických drám.¹⁰ K náboženskému školstvu patrila aj snaha upevniť pravú vieru, a tak školské divadelné hry, aby vzdelávali ostatných ľudí, museli mať aj moralistický alebo náboženský podtón. Námety čerpali zväčša z Biblie, najčastejšie zo Starého zákona. Biblické hry formálne napodobňovali klasické rímske komédie a tragédie. Autori ich podobným spôsobom rozdeľovali na akty a scény, niekedy však len navonok. Tvorcovia sa učili štruktúre a následnosti jednotlivých častí od rímskych dramatikov Terentia a Plauta, v obľube bol najmä autor komédií Terentius. Spočiatku interpretoval dialógy jeden žiak, neskôr viacerí žiaci, čo bolo prvým krokom k javiskovému predvedeniu.¹¹ Pôvodne latinská školská dráma vznikla na účely cvičenia sa študentov v jazyku latinských autorov. Prevládali tu pedagogické zámery a kvôli cvičeniu v reči museli byť tieto hry napísané po latinsky. Martin Luther napr. tvrdil, že vďaka nacvičovaniu divadelných hier sa deti stretávajú s rôznymi typmi ľudí a s ich rôznymi vlastnosťami. Predvádzaním hier sa žiaci zlepšovali v rétorike a v latinčine¹² a aj podľa študijného poriadku z roku 1599 žiaci jezuitských škôl boli povinní z pedagogických dôvodov hrať i latinské školské predstavenia. Malo to prispieť nielen k výrečnosti, k istote v spoločenskom vystupovaní, ale i k lepšiemu osvojeniu si latinčiny a k cvičeniu pamäti.¹³

Latinské školské divadelné hry mali mať veľa rolí, pretože v nich mali hrať študenti a bolo nutné zapojiť čo možno najviac žiakov. Veľký počet postáv umožnil učiteľovi, ktorý bol neraz autorom i režisérom divadelnej hry, obsadiť do školského predstavenia veľa účinkujúcich študentov.¹⁴ Často tu slúžil chór, ktorý akty oddeľoval, dialógy sa často preberali z klasických latinských textov. Náplň a umelecké zameranie týchto hier však boli celkom iné ako v Plautových a Terentiových komédiách. Tematická odlišnosť nebola dôležitá, lebo biblické

⁸ MANN, Otto. Geschichte des deutschen Dramas. Stuttgart: Alfred Korner Verlag, 1969, s. 34-36.

⁹ KRIŠKOVÁ, Ľubica. Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska 1701 – 1850. Bratislava: Univerzitná knižnica, 2006, s. 16.

¹⁰ KRUCOVČIN, ref. 3.

¹¹ KRUCOVČIN, ref. 3.

¹² MACHKOVÁ, ref. 6.; PAVLOVSKÁ – KROČA, ref. 6.

¹³ POLÁKOVÁ, Štefánia. Jezuitské divadlo v Skalici. In Záhorie, 1995, roč. 5, 17. marca 1995. [Online.] Dostupné na internete: <<http://www.zahorskemuzeum.sk/jezuitske-divadlo-v-scalici/>> [cit. 18. 8. 2016].

¹⁴ KRIŠKOVÁ, Ľubica. Ladiverov Odhodlaný Eleazar v podaní šarišských študentov. In DOMOVÁ, Miroslava. Kniha 2003 – 2004. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Martin: Slovenská národná knižnica, 2004, s. 139.

príbehy sa predstavovali ako príbehy zo súčasného života. Dôraz sa však kládol predovšetkým na náboženskú alebo moralistickú ideu, ponaučenie, ktoré vyplývalo z príbehu. Dej bol ohraničený prológom a epilógom. Zvyčajne sa verne pridržiaval biblického podania, preto mali hry veľmi epický charakter. Próza stredovekej alebo včasnohumanistickej hry ustupovala. Hry sa písali v senároch podľa predlohy Terentia, ktoré sa striedali so septenármi a oktonármi, ak to zodpovedalo ich obsahu. Ich literárne predlohy mali typickú humanistickú formu. Významným obohatením v tejto dráme boli charaktery a talenty, ktorých vykreslenie tu bolo potrebné najmä kvôli didaktickým účelom. Školské divadelné hry sa stávali novým premysleným umením. Často nabádali človeka k rozmyšľaniu a napriek tomu, že boli aj súčasťou a formou vyučovania, publikum malo na ne vysoké nároky. Zatiaľ čo v prvej polovici 16. storočia vznikali prvé preklady hier do češtiny, v druhej sa stretávame už so samostatnou dramatickou tvorbou – latinskou aj českou.¹⁵

Slovenskí autori pôsobiaci v Čechách Pavel Kyrmezer a Juraj Tesák Mošovský patria medzi najvýznamnejších dramatických autorov danej epochy v Čechách a ich hry, aj keď nie sú typicky školské, dobre reprezentujú hlavnú líniu vývoja humanistického divadla: spracúvajú biblickú tému, formálne sa delia na päť dejstiev, prvé tri uvádzajú konflikt štvrtého dejstva, v piatom je rozuzlenie, majú prológ oboznamujúci poslucháčov s osobami a dejom, argumentum a epilóg s mravno-didaktickým poučením vyplývajúcim z deja.

Popri spomenutých dramatikoch slovenského pôvodu pôsobiacich v Čechách sa tu však vynára aj ďalší slovenský rodák Ondrej Rochotský (Rochotius) – básnik, dramatik, odborný spisovateľ a učiteľ, ktorý patrí medzi najproduktívnejších slovenských humanistických básnikov pôsobiacich v Čechách a na Morave. Samostatne vydal niekoľko zbierok príležitostnej, oslavnej, inštaláčnej, gratulačnej i kondolenčnej poézie a je taktiež autorom dvoch latinských školských divadelných hier.¹⁶

Ondrej Rochotský spracúval vo svojich veršovaných hrách starozákonnú biblickú tematiku. Jeho divadelnou prvotinou je hra *Gedeon* (Praha 1606)¹⁷, kde dramaturgizuje príbeh o Gedeonovi (Kniha sudcov, kapitola 6. a 7.), ktorý vyhnať Madiáncov a oslobodil Jeruzalem. Je to alegorická hra (sám autor v jej názve uvádza, že je prispôbená dobe), ktorá na pozadí biblického príbehu aktualizuje nedávne udalosti¹⁸, keď roku 1599 Turci spoločne s Tatármi prenikli po prvý raz

¹⁵ CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, ref. 7, s. 105.

¹⁶ Slovenský biografický slovník, V. zv. R – S, s. 105. Osobnosti a diela Ondreja Rochotského sme sa venovali vo viacerých prehľadových štúdiách, pozri napr. *Humanistický básnik Ondrej Rochotský. Jeho život, činnosť, dielo a vzťahy ku Slovensku*. In DOMOVÁ, Miroslava. Kniha 2007. Zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry. Martin: Slovenská národná knižnica, 2007, s. 223-233; *Ondrej Rochotský a jeho literárna činnosť v kontexte tvorby slovenských humanistov v Čechách*. In DOMOVÁ, Miroslava. Kniha 2012. Martin: Slovenská národná knižnica, 2012, s. 133-145.

¹⁷ *Gedeon comedia nova. Cum primis ad usum scholasticum et conditionem temporum accommodata. – pro noVa ComaeDla (1606) ... M. Iohan. Campanus Vodn., 5 d. – .../Andreae Rochotii a Rochicerberga I. p. ... Praeae typis Schumanianis, Anno Domini (1606), 36 s.*

¹⁸ TRUHLÁŘ, Antonín – HRDINA, Karel. Rukověť k písemnictví humanistickému, zvláště básnickému v Čechách a na Moravě ve století XVI. V Praze: nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1918, s. 335.

na Moravu. Spustošili veľkú časť Horného Uhorska a vnikli Hrozenkovským priesmykom na Valašsko. Vyplienili územie až po Uherský Brod, kde boli zastavení moravskými pohotovostnými vojenskými jednotkami, ktoré Turkov zahnali a v oblasti Javorníka pobili. Turecká hrozba načas pominula, avšak v roku 1605 bol podniknutý ďalší nájazd na Moravu, ktorý zemské vojsko odrazilo a útočníkov zahnilo až k Váhu. Do vojny proti Turkom sa zapojil aj Karel starší so Žerotína, ktorý velil moravskej jazde.¹⁹ Ondrej Rochotský v úvodnej dedikačnej básni venovanej tomuto svojmu mecenášovi vidí (aj vzhľadom na to, že obaja vyhnali nepriateľov z vlasti) paralelu medzi šľachticom a biblickým hrdinom Gedeonom.

V biblickom príbehu izraelský národ veľmi trpel pod útlakom svojich susedov Madiánov. Boh sa však rozhodol pomôcť svojmu ľudu a prostredníctvom anjela prehovoril k jednému z Izraelitov, Gedeonovi, ktorého vyzval, aby zhromaždil mužov, vybral z nich tých, ktorí budú súci na boj, a zachránil izraelský národ. Gedeon však vôbec nebol odvážny, bál sa a žiadal Boha o znamenie. Napokon sa ale odhodlal splniť Božiu vôľu a vďaka dôvere, s ktorou sa aj so svojimi mužmi odovzdal do Božích rúk, sa Izraelitom podarilo zbaviť svojich nepriateľov.

Kompozícia hry je klasická (päť dejstiev s prológom), celkovo má 551 veršov. Za prológom (39 jambických oktonárov) nasleduje Periocha comaediae (19 dvojverší) – jej stručný obsah. Hra je napísaná v jamboch, jambických trimetroch, senároch a jambických oktonároch. Hlavnou postavou je Gedeon, u ktorého je naznačený aj určitý vývin charakteru. A hoci je autor (pokiaľ ide o osoby vystupujúce v hre) pomerne závislý od biblického textu, do deja zaraďuje i nové postavy (napr. Assur). Ostatné postavy sú epizodické (napr. jediná ženská postava, Gedeonova matka Storge, Ioas – Gedeonov otec, úradný sluha Fara, prorok, vojsko, zbor, Amalcita, Madianita, Ammita – vojaci, posol Praeco, Efraimčan Manasses). V hre Gedeon vystupuje jedna nadprirodzená postava – anjel. Jeho úlohou je oboznámiť Gedeona s Božou vôľou. Je, tak ako Gedeon, medzičlánkom medzi Bohom a izraelským ľuďom. Pod jeho vplyvom Gedeon prestal byť nedôverčivý a odhodlal sa plniť Božiu vôľu.

V Rochotiovej hre *Gedeon* chýba dramatický konflikt, dej sa koncentruje na vnútorný boj hlavného hrdinu so svojím vlastným zúfalstvom, strachom a nedôverou. Hra pôsobí nedokončene, pretože v nej chýba aj záver a morálne ponaučenie. Vyskytujú sa tu iba kladné postavy modelované podľa metódy idealizovaného typizovania. Jedinou postavou, ktorá v tejto divadelnej hre nie je statická, je hlavný hrdina Gedeon, ktorý sa spočiatku javí ako jeden z Izraelitov, ustráchaný a nedôverujúci Bohu, odmietajúci vziať na seba akékoľvek riziko. V priebehu hry sa však mení, povzbudzovaný dôverou ľudu a Božími uisteniami o podpore, na sebavedomého a organizačne veľmi schopného vodcu ľudu. Myšlienkovým posolstvom hry je, že keď sa ľud (človek) s dôverou odovzdá do Božích rúk, Boh sa postará o jeho dobro. Monológy a dialógy sú živé, ale jazykovo nediferencované (vyjadrovanie v sentenciách). Štýl je rétorický a patetický. Opiera sa o trópy (najmä epitetá) a hlavne o figúry (predovšetkým apostrofy, exklamácie,

¹⁹ Turci na Moravě a turecké války. [Online.] Dostupné na internete: <<http://historik.webgarden.cz/rubriky/hlavni-stranka/turci-na-morave-a-turecke-valky>> [cit. 25. 8. 2016].

interrogácie a interjekcie).²⁰ Celkovo je však hra *Gedeon* menej prepracovaná než druhá Rochotiova hra *Jozefiados*.

Obsahom hry *Jozefiados* (Praha 1608 – 1609?)²¹ je starozákonný príbeh z knihy Genezis o Jozefovi v Egypte (Genezis, kapitoly 39. – 41.) v 1365 veršoch. Námetom hry o Jozefovi je topos, s ktorého častým použitím sa stretávame už od stredoveku (napr. už v roku 1601 sa v Šali hrala asi jezuitská dráma o Jozefovi).²² Spis pochádza z roku 1608 alebo 1609, keď O. Rochotský spravoval prostějovskú školu²³, pretože – ako sám autor hovorí vo venovaní (50 hexametrov) – uprostred školských prác sa občas obracia k poézii a svoje dielo podáva k Novému roku. Hra je napísaná v jambických trimetroch, senároch a oktonároch a má podobné ideovo-umelecké znaky ako hra *Gedeon*. Skladá sa z piatich dejstiev, prológu (37 jambických trimetrov) a periochy comaediae (16 jambických trimetrov). Vystupujú tu faraón, veliteľ telesnej stráže faraóna Putifar, jeho žena Artemona, Jozef – Putifarov správca, Cleentes – Putifarov sluha, kráľovský radca Fanostrata, Faedromus – Jozefov sluha, slúžky Rosina, Laena a Tamar, Curgulio – kráľovský čašník, Lampadio – prefekt mlynárov a pekárov, posol, veštki, žalárnici, Meleanis – Artemonina dôverníčka.

V porovnaní s hrou *Gedeon* je školská hra *Jozefiados* lepšie prepracovaná. Nechýba tu dramatický konflikt. Jozef je otrokom, správcom v dome Putifara, faraónovho veliteľa stráže. Dej hry sa odvíja od momentu, keď Putifarova žena Artemona, spaľovaná ohňom vášne, zatúžila po správcovi Jozefovi. Jozef, verný svojmu pánovi, ju však odmietol a urazená Artemona nastražila pascu. Pozvala ho do svojho domu a pred mužom a sluhami ho obvinila z pokusu o zneuctenie. Putifar uvrhol Jozefa do väzenia, avšak Jozef, aj vďaka svojej schopnosti vykladať sny, bol po čase vyslobodený a za svoju vernosť bohato odmenený.

Hra obsahuje aj vysvetlenie situácie – úvod do deja – a v časti *clausula eucharistica* i záverečné morálne ponaučenie (dobro vždy vyjde najavo a spravodlivý bude odmenený). Prológ, ktorý odsudzuje nemravný život, má silne didaktický nádych. Charakter postáv je pomerne statický, nevyvíja sa. Artemona je predstavená ako prototyp zhýralej, znudenej ženy. Zápornou postavou je aj Meleanis, jej dôverníčka. Jozef je vykreslený ako kladný, ba až naivne dobrý hrdina, ktorý akoby ani nechápal zlo, čo mu spôsobila Artemona. Sluhovia Faedromus a Cleentes zaujímajú neutrálny, zdržanlivý postoj s náznakmi istých sympatií voči Jozefovi. Putifar, ktorý Jozefovi spočiatku bezvýhradne dôveroval, sa pod dojemom klamstva svojej ženy stáva jeho nepriateľom. V hre vystupujú aj epizodické postavy, napr. slúžka Laena, Lampadio, Curgulio, augurovia a chlapec. Osobitné postavenie zaujíma jedna postava personifikujúca ľudské vlastnosti, resp. postoje – Múdrosť. Počiatky uvádzania takýchto postáv do deja možno nájsť v anglosaskom prostredí v tzv. moralitách, odkiaľ sa v pozmenenej podobe rozšírili do celej Európy, získavajúc si obľubu najmä v aristokratických, dvorských

²⁰ MINÁRIK, Jozef. Renesančná a humanistická literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava: SPN, 1985, s. 174.

²¹ L. P. Iosephiados: comaedia ex genesis Lib. Cap. 39., 41/ Andreae Rochotii a Rochiczerberga. – Praeae: typis Schumanianis, 44 s.

²² CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, ref. 7, s. 70-111.

²³ TRUHLÁŘ – HRDINA, ref. 18, s. 338.

a vzdelaneckých kruhoch. Samy osebe sú to postavy beztvaré, „bez charakteru“ – a tým úplne rovnaké.²⁴ V hre *Jozefiados* táto postava tiež do deja nezasahuje, je nad ním. Zaujímá len postoj poslucháča schvaľujúceho rozhodnutia faraóna.

O. Rochotský napísal obidve svoje školské divadelné hry v období, keď bol správcom školy v Prostějove. Na význam, ktorý takéto predstavenia majú nielen vo vzdelávacom procese, ale aj pri sebareflexii súdobého človeka, poukazuje aj neskôr vo svojej dizertačnej básni *scholarium...* (Praha 1610).²⁵

Obidve hry O. Rochotského spracúvajú tradičnú starozákonnú biblickú látku a načrtnutý konflikt i množstvo zúčastnených postáv im dodávajú silný didaktický náboj. Rochotiove školské divadelné hry, najmä hra *Jozefiados*, taktiež korešpondujú s vyššie spomenutou schémou (formálne delenie na päť dejstiev, pričom prvé tri uvádzajú konflikt štvrtého dejstva, v piatom je rozuzlenie, majú prológ oboznamujúci poslucháčov s osobami a dejom, argumentum a epilóg s mravno-didaktickým poučením vyplývajúcim z deja). V hre *Gedeon* však chýba epilóg, zatiaľ čo v hre *Jozefiados* ho nahrádza tzv. *clausula eucharistica*. Obidve Rochotiove školské náboženské hry sú rovnako ideovo podriadené aktuálnym nábožensko-politickým cieľom protestantov: vytrvať vo viere, nepoddať sa a nestrácať nádej v konečné víťazstvo. Zatiaľ čo hra *Gedeon* je však len prostou alegóriou aktuálnych (resp. nedávnych) vojensko-politických udalostí, hra *Jozefiados* v prvom pláne odsudzovala cudzoložstvo ako jeden z najväčších hriechov, a to v súlade s morálnymi hodnotami oboch konfesií. Pri hlbšom zamyslení je však Jozef, ktorý odolá zvodom Artemony, aj prototypom vytrvalého protestanta, ktorý sa nenechá zlákať vidinou pochybného blaha, ale vytrvá vo svojich morálnych hodnotách i vo viere v spravodlivosť.

Počet slov: 3682

Počet znakov vrátane medzier: 26066

²⁴ MALLÁ, Alexandra. Jedna latinská školská hra z prešovského kolégia. In *Slovenské divadlo*, 1987, roč. 35, č. 1, s. 88.

²⁵ Pronomia scholarium...: v. amplissi. ... et virtute excelentissimis dn. Danieli Ssekreta Ssotnowsky de Zaworzicz, I. U. doctori consultis., ad cam. r. Boem. secretario, dn. Leonharto Krentzheimio ab Iphofen, philosophiae et medicinae doctori..., physico ordinario Hradecii Reginae, dn. Iohanii Kechelio ab Holenstein Pokraticz etc. dominis ac patronis suis..., in ... observantiae monimentum consecrata.../ab Andrea Rochotio a Rochiczerperga, m. et poeta laurigero nec non not. pub. impe. – Pragae: typis Georgii Hanussii, 8 s.